

Ummæli:

sum smádreingir og (helst við Sjúrða á Flöttu sum formanni) röðu umboð.

Frá krígstíðini eru eisini aðrar myndir, t.d. tað ið menn prátaðu um kríggj, men sjómanni plaga at tosa litið um vandaferðir.

Frá útróðrarmønnum er ein frásøgn, sum ber yvirskriftina „Á útróðri í útróðringssódn“, um eina minniliga ferð hjá sjeymannafarinum „Langabba“. Formaður á báttinum mundi vera ein, ið stóð mæst so nær sum nakar. Hóast frásøgnin er drúg, lýsir hon vilkorini hjá útróðrarmønnum har norðuri. „Langabbi“ mundi ikki vera tann einasti, sum í ringum umstøðum næstan ótrúliga slapp heim um Rivtanga og sleit upp land. Men Hjalmar á Teigunum dugði eisini so væl at skapa dramatik.

Bardagaár

Við heimsbardaganum kom óhugnin í alt fýroyskt samfelagslívið. Nógvir av pápu- sum sigldu í hesum vanda- timum, og altíð var óvist, um teir komu aftur. Sjálvandi varð nógv tosað um alla óvissuna, ótryggleikan og vandan í henni. Hesum greiðir Petur Jacob livandi og sannførandi frá. Radio var bara í heilt fátum húsum. Í handlinum hjá Petur Kristiani var eitt Evropakort við knappalám, sum vóru fluttar, so hvørt eydnar skifti. Eftir knappalámunum varð lagdur ein reyður tráður, sum sýndi tey skiftandi hermótini. Hetta var eisini siður (sum vera man oftast í loynd) í londum í Evropa yvirhøvur.

Longu annan dagin fyrri ella dagin fyrri at Føroyar vóru hersettar 12. apríl, vóru fólk við Gjógv varug við, at álvarsamar stundir stóðu fyrri framman. Eingin sigur seg vita um hesa hend- ing uttan øll tey Gjárðfólk, sum hoyrdu bresturnar frá tungum kanónum í stórum sjóbardaga norðanfyri. Fólk hoyrdu skottríðirnar, men sóu einki.

So kom myrkaleggingin, og so komu minurnar. Onkur rak á land við Gjógv, og skaði stóðst av so sum í øðrum bygðum. Onkur varð skotin. Allir vandar vóru veruleiki. Og hvussu var vandin fyrri skipum og skipsmonnum? Hann

mundi telja meira. Týsk flogfær komu inn yvir bygðina, eisini ein ferð menn vóru á fjalli á várgongu, so at fjallmenninir máttu krógva seg, har sum livd kundi vera. At kríggj var, mundi vera sjálvt børnunum greitt, tá ið tey fyrri fyrstu ferð sóu brynjaðar bretska- hermenn í bygðini. Tað hev- ur sjálvandi verið spennandi at síggja so sjáldsamar gestir. Tað segðist, at hermenn vóru Uppi á Barmi og kann- aðu møguleikan fyrri at gera krígsflogvøll har.

Rekin

Gjógv er gott rekapláss á høgætt og serliga á land- nyrðingi. At leita eftir reka er helst ein natúrligur og góður siður í trotatíðum, tá ið alt hjálpir til.

At leita eftir reka var eisini ein mentanarformur fyrri seg. Men rekar í krígstíðum av hasum slagnum kundu bæði vera góðir og ringir minur og aðrir sprengi- knøttar og so annað, sum kundi koma væl við. Tá kundu menn leggja nógv fyrri. Dreingirnir skuldu jú eisini læra seg at verða reka- menn. Væl kendur er hin stóri flakin, sum Kristian Jóhannes fann Eysturi í Fjørø. Hann var av tí góða slagnum. Tey, sum vóru børn tá, minnst enn alt tað góðgætið, sum fingið varð úr honum.

Men eisini undir hesum undarligu umstøðum lagði barnasálin seg eftir givnum veruleikum og gjørdi eisini hann eftir. Sjógvurin hjá børnunum við Gjógv var fyrst og fremst Áin, og hóast partar av Ánni kundu vera Ólastovuáin, Gortuáin og aðrar „áir“, so var barn- ahavið fram um øll onnur tann passaliga djúpi og vakri Litlfløttur. Tað man

vera fáur drongur, sum ikki hevur verið „kópur“ har. Har høvdu dreingirnir bátar; har gjørdi teir havnir og bryggjur. Har var ein heilur vaksnamannaheimur í litlari, men trúgvandi útgávu.

„Aurora“

Á trappuni hjá Olsen lögdu smádreingjabátarnir upp veiðina. Har sat álvarsamur maður (eins og tann niðri í Gjónni) og gjørdi veiðina upp, skrivaði vektarseðlar og hevði annars samvitsku- fult alla umstígvandi av útróð- rinum við steinum sum fiski. Aurora, sum sigldi við fiski, tá ið reiðarin og fiskakeyp- arin hevði tíð, var tó ikki nokur stásilig snekkja; hon var ein blikkass; men var ný ikki verri frá fyrri tað, og helst hevur verið neyðugt hjá henni at taka nógvan fisk, tí at útróðrarmenninir, dreingirnir, vóru nógvir, og teir fiskaðu nógv. So nógv, at við hvørt mátti Stóraskip hjá Petur Jacob hjálpa til.

Aurora og Stóraskip av- reiddi Niðri á Sandinum. Har vóru Aberdeen, Grims- by og Hull.

Innløga og gjaldfæri mundi sum í øðrum fiski- skapi vera hampuligt. Gull- ið fekt úr sandinum Niðri í Fjørø. Tað vóru tinnurnar. Í uppladaðum handlum ova- laga í Fjørøni høvdu gent- urnar handlar, og har kundu alskyns vørur keypast fyrri tinnur. So øll henda barna- mentan var ein væl virkandi samfelagslig og búskaparlig skipan, minst líka væl virk- andi sum tann í vaksnamannaheiminum. Páparir sigldu til Bretlands og keyptu forkunnugar vørur har. Dreingirnir sigldu í Ánni og keyptu líka for- kunnugar vørur frá gentu- num Niðri í Fjørø.

Loysing við Gjógv og tá ið mentan var skeiv.

Í hesum møgulegu fullveld- istíðum verður kanska onkur politiskur sjónleikur, sum verður spældur umaftur. Men tað var sanniliga ikki spæl hjá ungdominum við Gjógv, tað, sum Petur Jacob fortelur um fýroyskan poli- tikk í krígsárunum.

Tá ið Thorstein Petersen og Poul Petersen vóru á poli- tiskum fundi við Gjógv, vóru teir inni hjá Karl Jac- ob. Sjálvandi sat hann undir hvørjum orði. Hann greiðir frá politiskum fundum í privathúsum (hjá fólka- floksmonnum væl at merkja) og serliga einum í Dansistovuini uppi á Gjógv og einum í neystinum í Trøðni. Har gekk ikki milt fyrri seg.

Radioapparatini vóru fá tá á døgum. Menn og ung- lingar tryptust í einum hús- um at lurta eftir úrslitunum, sum Telegrafstøðin í Havn sendi út 14. september 1946. Verturin var ikki loys- ingarmaður, og tá teir høvdu talt saman, varð komið til, at meiriluti var fyrri stjór- naruppskotinum. Tá letur í einum unglíngi: „Tit hava gloymt mentuna!“ Talt varð um aftur, og rætt hevði hann: Meiriluti var fyrri loysing. Við Gjógv høvdu 74 atkvøtt fyrri loysing og 24 fyrri stjórnaruppskotinum (ávik- avist Fólkaflaks og Sjálv- stýrisflaksatkvøður).

Farið varð í kirkjukjall- aran eftir flaggstongini hjá ungmannafelagnum „Norð- stjórni“. Hon var av bambus og so stór og høg, at hon varð brúkt til stranga, tá ið menn vóru til bjarga. Hon varð sett niður í Anna og surrað at Brúnni, og tað stóra flaggið hjá ungman- nafelagnum varð vundið á stong.

Øllum dámdi helst ikki so væl allan hendan róm. Vandi var fyrri, at onkur kom og tók hetta flaggið niður henda sunnumorgun. Dreingirnir vóru tá, skrivar Petur Jacob, eitt sindur móðir og orkaðu lítið meira. Tá kom ein eldri bulmikil maður (eg hugsi mæst, at tað man hava verið Gamli Pæt- ur) og bað teir fara heim at sova; hann skuldi sita undir Merkinum. Har hekk Merk- ið sum tekin ella heldur prógv um, at Føroyar vóru frælsar. Henda søga er søg- an um ta idealismu, sum Føroya ungdomur fyrr hevði, men sum hvarv. Hvør veit, kanska er hon komin aftur nú.

„Barnsins gaman“

Gaman og leiku vórðu tá ikki keypt og kundu nóg illa keypast. Hjá børnunum var tað natúrligt at skapa sjálv. Barnamentanin er ein gjøgnumgangandi partur av báðum bókunum, tí sum rit- høvundurin sigur:

„Sum nomið er við aðra- staðni í hesum bókaverki, so vóru tey vaksnu, og tá serliga foreldrin, fyrimynd barna. Her royndi so smá- gentan at stíga í spor móður sínar, og sonurin elti faðir sín. Hetta var so sjónskt at síggja bæði í barnaspølu- num og tí, børnini vóru uppi í arbeiðslívinum. Tað ber tí sjálvandi illa til at skriva síni barnaminni og ikki gretta um barnsins leik og spæl, tí satt at siga, so spældu vit tt, at tað er skriv- að sum ein samanfatán av øllum tí, sum lagt hevur verið fram, og í takksemt fyrri at hava fingið tann frammi- hjárett at vaksa upp við Gjógv, í hesi bygð við so nógvum møguleikum. Vakrari kann tað ikki sigast: „Her var alt lívsgrundar-

lagið hjá bygdarfólkinum: hagin, bœurin, sjógvurin og bjørgini. Í hesum víðfangi er eisini vert at nevna torv- ið... So høvdu forfedrar okkara eisini ta fœstu lívsá- skoðan ella rættari: trúgv, at alt tað tilfeingi, ið var at fáa úr lívsgrundarlagi teirra, var Guðs gáva. Teirra lutur var so at arbeiða, røkja og um- sita væl hetta lívsgrundar- lagið og tær ognir, teimum vóru litnar til, og gjørdi teir tað, høvdu teir tað álit á Skapara sín, at hann so eis- in gav teimum tað, teimum tørvaði til lívins upphald.“

Hetta er einki minni enn ein heilskapt heimsmynd hjá rithøvundinum, og hon er stutt og greið (hóast hon er væl longri í kapitlinum).

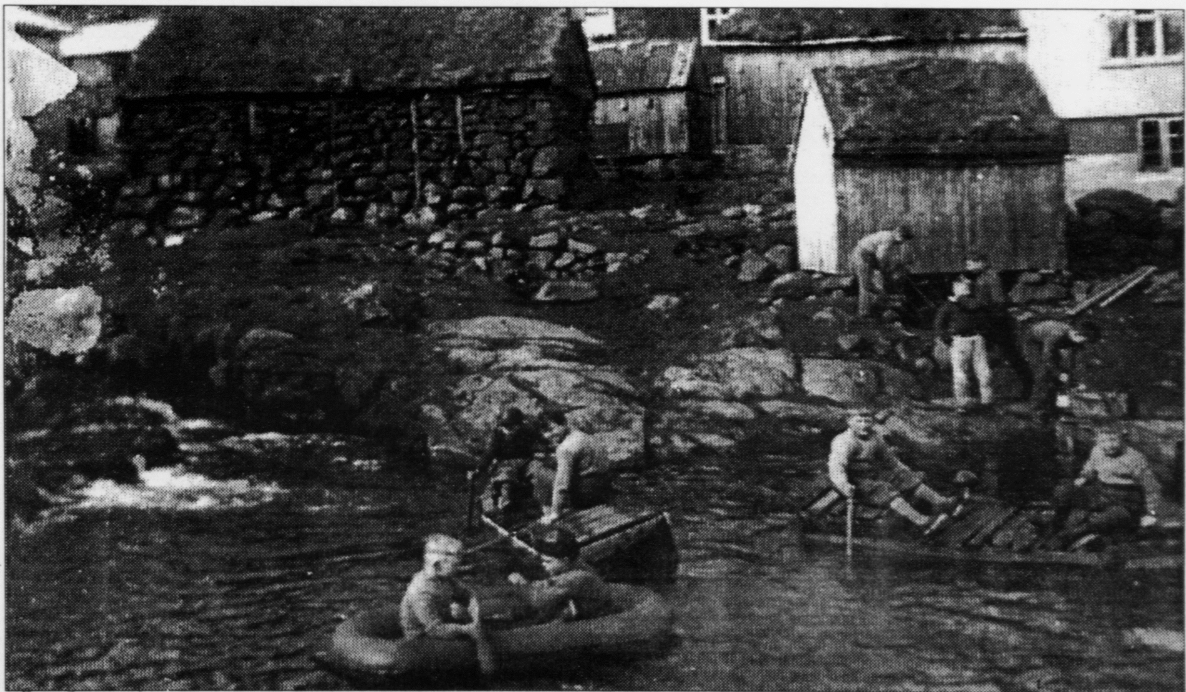
Henda bókin er prýdd við o.u. 160 frálíkum myndum frá Gjógv. Tað er neyvt samsvar millum myndirnar og sjálvan tekstin, sum tí kenst enn meira livandi og nærstaddur at lesa.

Aðrenn Yvirilt og fólka- nøvn og Myndaeigarar standa aftast í bókini, er eitt Eftirmæli, sum ber heitið: „Kvøða til fedrarnar“. Her skal bara endast við tveim- um teimum seinastu reglu- num:

„Dýrmætan fœrning frá fedrum vit fingi í kova.“

Stórur er saknur, nú hesi í moldini sova.“ Petur Jacob Sigvardsen hevur sanniliga sett teimum eitt virðiligt minni.

Bókin er prentað og inn- bundin hjá Einaris Prent, og tað má sigast um hesa, eins og sagt var um ta fyrri bók- ina, at hon er einki minni enn eitt prentlistaverk og eitt prýði fyrri fýroyskt prentandaverk.

Á Litlfløtti. Hóast myndin er yngri, so er spælið kortini tað sama. Í tí fremsta báttinum eru Ólavur og Hedin, og í báttinum hægurmeigin eru Dánjal og helst Jakup.